

Vận dụng tư tưởng Hồ Chí Minh về người làm báo trong xây dựng đội ngũ cán bộ báo chí - truyền thông hiện nay

Ngày nhận bài: 10/06/2025 | Ngày phản biện: 15/06/2025 | Ngày xuất bản: 02/07/2025

Tác giả: Đỗ Minh Tuấn (Học viện Báo chí và Tuyên truyền)

Tóm tắt: Bài viết phân tích tư tưởng Hồ Chí Minh về báo chí và người làm báo, làm rõ những giá trị cốt lõi và ý nghĩa thời sự của tư tưởng đó trong việc xây dựng đội ngũ cán bộ báo chí - truyền thông hiện nay. Trong bối cảnh chuyển đổi số và hội nhập quốc tế toàn diện, việc vận dụng tư tưởng của Người trở nên cấp thiết nhằm hình thành một đội ngũ báo chí "vừa hồng, vừa chuyên" - vừa có bản lĩnh chính trị vững vàng, đạo đức nghề nghiệp trong sáng, vừa có năng lực chuyên môn cao, tư duy đổi mới và tinh thần gắn bó mật thiết với nhân dân. Những định hướng cụ thể được đề xuất trong bài viết góp phần hiện thực hóa tư tưởng Hồ Chí Minh, đáp ứng yêu cầu phát triển của nền báo chí cách mạng trong thời kỳ mới.

Mở đầu

Chủ tịch Hồ Chí Minh, vị lãnh tụ kính yêu của dân tộc Việt Nam, không chỉ là một nhà cách mạng vĩ đại, một nhà chiến lược quân sự tài ba mà còn là một nhà báo lỗi lạc. "Tính từ tác phẩm đầu tiên Quyền của các dân tộc thuộc địa đăng trên Báo Nhân đạo ngày 18-6-1919 đến tác phẩm cuối cùng Thư trả lời tổng thống Mỹ đăng trên Báo Nhân Dân ngày 25-8-1969, Chủ tịch Hồ Chí Minh đã để lại hơn 2.000 bài báo các loại, gần 300 bài thơ, gần 500 trang truyện ký với 174 bút danh khác nhau được đăng ở nhiều báo trong và ngoài nước bằng tiếng Việt, Pháp, Hoa, Nga, Anh"⁽¹⁾, như vậy, có thể thấy, Hồ Chí Minh đã để lại một di sản đồ sộ về báo chí cách mạng, trong đó có những tư tưởng sâu sắc, toàn diện về vai trò, chức năng, nhiệm vụ và những phẩm chất cần có của người làm báo. Tư tưởng của Người về báo chí và người làm báo không chỉ mang giá trị lý luận sâu sắc mà còn có ý nghĩa thực tiễn to lớn, đặc biệt trong bối cảnh báo chí - truyền thông hiện nay đang đứng trước những cơ hội và

thách thức chưa từng có.

Trong kỷ nguyên bùng nổ thông tin, sự phát triển như vũ bão của công nghệ số và mạng xã hội đã tạo ra một không gian truyền thông đa chiều, phức tạp. Bên cạnh những lợi ích to lớn, môi trường này cũng tiềm ẩn nhiều nguy cơ như thông tin sai lệch, tin giả, tin xấu độc, sự cạnh tranh thông tin gay gắt và áp lực thương mại hóa. Điều này đặt ra yêu cầu cấp thiết về việc xây dựng một đội ngũ cán bộ báo chí - truyền thông không chỉ giỏi về chuyên môn mà còn phải vững vàng về bản lĩnh chính trị, trong sáng về đạo đức nghề nghiệp, có khả năng phân tích, sàng lọc thông tin và gắn bó mật thiết với nhân dân. Chính trong bối cảnh đó, việc nghiên cứu, vận dụng và phát triển tư tưởng Hồ Chí Minh về người làm báo trở nên có ý nghĩa thời sự hơn bao giờ hết. Bài viết này sẽ đi sâu phân tích những giá trị cốt lõi trong tư tưởng của Người và đề xuất các giải pháp vận dụng vào công tác xây dựng đội ngũ cán bộ báo chí - truyền thông Việt Nam hiện nay.

1. Tư tưởng Hồ Chí Minh về báo chí và người làm báo

Tư tưởng của Hồ Chí Minh về báo chí và người làm báo là một phần quan trọng trong hệ thống tư tưởng của Người, được hun đúc và phát triển trong suốt quá trình hoạt động cách mạng. Hồ Chí Minh luôn xem báo chí là một công cụ sắc bén, là vũ khí đặc lực trong cuộc đấu tranh tư tưởng, phục vụ đặc lực cho sự nghiệp cách mạng. Báo chí không đơn thuần là phương tiện giải trí hay kiếm sống, mà là phương tiện đấu tranh hiệu quả, là vũ khí chiến đấu trên mặt trận tư tưởng. Theo Người, báo chí là một mặt trận mà người làm báo chính là những chiến sĩ, do đó mỗi bài viết, mỗi dòng tin đều phải góp phần vào sự nghiệp giải phóng dân tộc, xây dựng và bảo vệ Tổ quốc. Người chỉ rõ: "Cán bộ báo chí cũng là chiến sĩ cách mạng. Cây bút, trang giấy là vũ khí sắc bén của họ"⁽²⁾.

Mục tiêu cao nhất của báo chí theo tư tưởng Hồ Chí Minh là phục vụ cách mạng, phục vụ nhân dân và phụng sự Tổ quốc: "Nhiệm vụ của báo chí là phục vụ nhân dân, phục vụ cách mạng"⁽³⁾. Người từng nhấn mạnh, việc viết báo không phải để tô điểm hay chạy theo thị hiếu, mà là để phục vụ đất nước, phục vụ nhân dân, phục vụ sự nghiệp cách mạng. Báo chí cần phản ánh trung thực tâm tư, nguyện vọng của quần chúng, đồng thời định hướng dư luận xã hội theo con đường cách mạng mà Đảng đã chọn.

Để hoàn thành nhiệm vụ vẻ vang đó, Hồ Chí Minh cũng yêu cầu báo chí phải mang đầy đủ tính Đảng, tính nhân dân và tính chiến đấu. Tính Đảng thể hiện ở sự trung thành tuyệt đối với đường lối, chủ trương của Đảng Cộng sản Việt Nam. Người làm báo cần phải kiên định lập trường chính trị, thấm nhuần chủ nghĩa Mác-Lênin và tư tưởng Hồ Chí Minh. Tính nhân dân thể hiện ở việc báo chí phải gần gũi, gắn bó mật thiết với đời sống của nhân dân, phản ánh trung thực hiện thực cuộc sống, bảo vệ quyền lợi chính đáng của nhân dân; ngôn ngữ báo chí phải giản dị, dễ hiểu để ai cũng có thể tiếp cận. Tính chiến đấu của báo chí là sự kiên quyết trong việc đấu tranh chống lại các thế lực thù địch, các quan điểm sai trái và những hiện tượng tiêu cực trong xã hội, qua đó góp phần làm lành mạnh hóa đời sống xã hội và giữ vững nền tảng tư tưởng cách mạng.

2. Những phẩm chất cốt lõi của người làm báo theo tư tưởng Hồ Chí Minh

Xuất phát từ mục đích, nhiệm vụ của báo chí, Hồ Chí Minh đã đặt ra những yêu cầu rất cao đối với người làm báo. Đó là những phẩm chất vừa mang tính chính trị, đạo đức, vừa mang tính chuyên môn nghiệp vụ.

Thứ nhất, Người làm báo phải có bản lĩnh chính trị vững vàng

Đây là phẩm chất hàng đầu mà Hồ Chí Minh yêu cầu ở người làm báo. Người chỉ rõ: “tất cả những người làm báo (người viết, người in, người sửa bài, người phát hành, v.v.) phải có lập trường chính trị vững chắc. Chính trị phải làm chủ. Đường lối chính trị đúng thì những việc khác mới đúng được”⁽⁴⁾. Bản lĩnh chính trị thể hiện ở sự kiên định nền tảng tư tưởng của Đảng, kiên định với mục tiêu độc lập dân tộc và chủ nghĩa xã hội, tuyệt đối trung thành với Đảng với Tổ quốc và nhân dân. Người làm báo phải có lập trường vững chắc, không dao động trước những khó khăn, thách thức, không bị lung lay bởi những luận điệu xuyên tạc, chống phá của các thế lực thù địch. Họ phải có khả năng phân biệt đúng sai, thật giả, đấu tranh bảo vệ nền tảng tư tưởng của Đảng.

Thứ hai, Người làm báo phải có đạo đức cách mạng trong sáng

Bên cạnh bản lĩnh chính trị, Hồ Chí Minh đặc biệt nhấn mạnh đạo đức của người làm báo. Người căn dặn: “Để làm tròn nhiệm vụ vẻ vang của mình, cán bộ báo chí cần phải

tu dưỡng đạo đức cách mạng”⁽⁵⁾. Người luôn nhắc nhở cán bộ, đảng viên nói chung và người làm báo nói riêng phải thực hành "Cần, kiệm, liêm, chính, chí công vô tư". Người làm báo phải có tấm lòng trong sáng, không vụ lợi cá nhân, không tham nhũng, không xa hoa, lãng phí. Họ phải có tinh thần trách nhiệm cao, trung thực, khách quan trong mọi hoạt động nghề nghiệp. Đạo đức nghề nghiệp còn thể hiện ở việc nói đi đôi với làm, không viết sai sự thật, không thổi phồng, không bóp méo thông tin.

Thứ ba, Người làm báo phải có năng lực chuyên môn vững vàng

Hồ Chí Minh yêu cầu người làm báo phải có trình độ chuyên môn nghiệp vụ cao. Muốn viết được thì phải học, phải tìm tòi, phải suy nghĩ. Năng lực chuyên môn bao gồm:

Hiểu biết sâu rộng: Người làm báo phải có kiến thức đa dạng về kinh tế, chính trị, văn hóa, xã hội, quốc phòng, an ninh, đối ngoại.

Khả năng phân tích, tổng hợp: Có khả năng đánh giá, phân tích vấn đề một cách sâu sắc, tổng hợp thông tin từ nhiều nguồn để đưa ra nhận định chính xác.

Kỹ năng viết lách sắc bén: Ngôn ngữ phải trong sáng, giản dị, dễ hiểu, súc tích, có sức thuyết phục và lay động lòng người.

Khả năng sử dụng công nghệ: Trong thời đại hiện nay, năng lực chuyên môn còn bao gồm khả năng làm chủ công nghệ, sử dụng các công cụ làm báo đa phương tiện.

“Để người làm báo ngày càng được nâng cao về trình độ chuyên môn, tác phẩm báo chí ngày càng có hiệu ứng tích cực đối với xã hội, Bác đưa ra những lời khuyên chân thành:

“Muốn viết báo thì cần:

1. Gần gũi quần chúng, cứ ngồi trong phòng giấy mà viết thì không thể viết thiết thực.
2. Ít nhất cũng phải biết một thứ tiếng nước ngoài để xem báo nước ngoài và học kinh nghiệm của người.

3. Khi viết xong một bài, tự mình phải xem lại ba, bốn lần, sửa chữa lại cẩn thận. Tốt hơn nữa là đưa nhờ một vài người ít văn hóa xem và hỏi cho những câu nào, chữ nào họ không hiểu thì sửa lại cho dễ hiểu.

4. Luôn cố gắng học hỏi, luôn cầu tiến bộ"⁽⁶⁾.

Thứ tư, Người làm báo phải có tinh thần học hỏi, cầu thị

Hồ Chí Minh luôn đề cao tinh thần học tập suốt đời. Người làm báo phải không ngừng học hỏi, trau dồi kiến thức, kỹ năng, cập nhật thông tin mới. "cố gắng trau dồi tư tưởng, nghiệp vụ và văn hóa"⁽⁷⁾. "Nếu không học thì không tiến bộ"⁽⁸⁾. Việc học không chỉ dừng lại ở sách vở mà còn phải học trong thực tiễn cuộc sống, học từ nhân dân, học từ đồng nghiệp: "Học ở trường, học ở sách vở, học lẫn nhau và học nhân dân, không học nhân dân là một thiếu sót rất lớn"⁽⁹⁾. Người làm báo phải có thái độ khiêm tốn, cầu thị, lắng nghe ý kiến đóng góp, phê bình, nêu cao tinh thần học hỏi, cầu thị: "Muốn tiến bộ, muốn viết hay, thì phải cố gắng học hỏi, ra công rèn luyện"⁽¹⁰⁾. để hoàn thiện bản thân.

Thứ năm, Người làm báo phải gắn bó mật thiết với nhân dân và thực tiễn

Báo chí là tai mắt của Đảng, là tiếng nói của nhân dân. Hồ Chí Minh nhấn mạnh rằng người làm báo phải đi sâu vào thực tiễn, thâm nhập đời sống nhân dân, nắm bắt tâm tư, nguyện vọng của quần chúng: "đi sâu vào thực tế, đi sâu vào quần chúng lao động"⁽¹¹⁾. Chỉ khi gắn bó với nhân dân, người làm báo mới có thể phản ánh đúng sự thật, phát hiện những vấn đề cần quan tâm và đưa ra những giải pháp phù hợp. Viết phải đúng sự thật. Mà muốn đúng sự thật thì phải điều tra, phải nghiên cứu, phải đi sâu vào quần chúng.

3. Tăng cường vận dụng tư tưởng Hồ Chí Minh trong xây dựng đội ngũ cán bộ báo chí - truyền thông đáp ứng yêu cầu mới

Trong bối cảnh hội nhập quốc tế sâu rộng và sự phát triển mạnh mẽ của cuộc Cách mạng công nghiệp lần thứ Tư, việc vận dụng tư tưởng Hồ Chí Minh về người làm báo ngày càng mang ý nghĩa chiến lược trong quá trình xây dựng đội ngũ báo chí - truyền thông "vừa hồng, vừa chuyên". Người làm báo hiện đại không chỉ cần giỏi chuyên

môn mà còn phải vững vàng về tư tưởng, đạo đức và trách nhiệm xã hội.

Việc nâng cao bản lĩnh chính trị và lập trường tư tưởng trở thành yêu cầu cấp thiết. Hồ Chí Minh chỉ rõ, để hoàn thành nhiệm vụ vẻ vang của mình, cán bộ báo chí phải: "cố gắng trau dồi tư tưởng, nghiệp vụ và văn hóa; chú trọng học tập chính trị để nắm vững chủ trương, chính sách của Đảng và Chính phủ"⁽¹²⁾. Điều này đòi hỏi phải đẩy mạnh giáo dục lý luận chính trị, thường xuyên tổ chức các lớp học về chủ nghĩa Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh, đường lối của Đảng, chính sách pháp luật của Nhà nước. Đặc biệt, cần tăng cường trang bị kiến thức và kỹ năng đấu tranh tư tưởng, nhận diện, phản bác các quan điểm sai trái, thù địch trong môi trường thông tin đa chiều. Người làm báo cần được rèn luyện khả năng phân tích, đánh giá thông tin một cách khoa học, khách quan, giữ vững chính kiến trước các tác động tiêu cực. Các đảng viên trong cơ quan báo chí cần phát huy vai trò tiên phong, gương mẫu trong việc truyền tải thông tin chính thống, tích cực.

Song song với đó, rèn luyện đạo đức nghề nghiệp và nâng cao ý thức trách nhiệm xã hội là yếu tố then chốt trong quá trình tác nghiệp. Việc xây dựng và thực hiện nghiêm túc quy tắc đạo đức nghề nghiệp là điều không thể thiếu. Cần mạnh mẽ đấu tranh với các hành vi vi phạm như đưa tin sai sự thật, giật tít câu view, báo hóa mạng xã hội, hay lợi dụng nghề nghiệp để trục lợi. Mỗi cơ quan báo chí cần khuyến khích tinh thần "tự phê bình và phê bình", tạo môi trường dân chủ để phóng viên, biên tập viên đóng góp ý kiến xây dựng. Người làm báo phải ý thức rõ vai trò của mình trong việc bảo vệ giá trị văn hóa, thuần phong mỹ tục và lan tỏa những điều tích cực trong xã hội.

Để đáp ứng yêu cầu ngày càng cao của nghề báo, việc nâng cao năng lực chuyên môn và kỹ năng ứng dụng công nghệ là không thể thiếu. Cần đẩy mạnh đào tạo chuyên sâu về các lĩnh vực như kinh tế, pháp luật, khoa học, công nghệ... để nâng cao năng lực phân tích và phản ánh vấn đề. Đồng thời, người làm báo cần thành thạo kỹ năng sản xuất nội dung đa phương tiện, sử dụng mạng xã hội hiệu quả, biết vận dụng trí tuệ nhân tạo, phân tích dữ liệu lớn trong tác nghiệp. Việc phát triển tư duy phản biện và nâng cao trình độ ngoại ngữ cũng là điều kiện cần thiết để người làm báo hội nhập quốc tế và tiếp cận thông tin toàn diện.

Báo chí không thể tách rời đời sống xã hội, do đó cần tăng cường gắn bó với nhân dân và thực tiễn. Các cơ quan báo chí cần tạo điều kiện để phóng viên đi cơ sở, bám sát đời sống để phản ánh thông tin chân thực, sinh động. Báo chí phải phản ánh trung thực cả thành tựu và những vấn đề bức xúc, không né tránh sự thật, đồng thời lan tỏa tinh thần nhân văn, bảo vệ các nhóm yếu thế trong xã hội.

Môi trường làm việc cũng cần được chú trọng xây dựng theo hướng lành mạnh, dân chủ và nhân văn. Mỗi cơ quan báo chí cần tạo điều kiện để phóng viên, biên tập viên được tham gia vào quá trình ra quyết định, được bày tỏ ý kiến một cách xây dựng. Bên cạnh đó, cần đảm bảo thu nhập hợp lý và chăm lo đời sống vật chất, tinh thần cho đội ngũ làm báo. Văn hóa làm việc chuyên nghiệp, đoàn kết, tương trợ lẫn nhau cần được phát huy nhằm tạo nên sức mạnh tập thể vững chắc.

Tuy nhiên, việc vận dụng tư tưởng Hồ Chí Minh trong bối cảnh hiện đại không tránh khỏi nhiều thách thức. Mạng xã hội và các nền tảng số khiến tin giả, tin xấu lan nhanh, gây khó khăn trong việc định hướng dư luận. Sự cạnh tranh về kinh tế cũng tạo áp lực thương mại hóa nội dung báo chí. Sự phát triển chóng mặt của công nghệ, cùng với sức ép từ mạng xã hội buộc người làm báo phải liên tục đổi mới, nếu không sẽ bị tụt lại. Đặc biệt, các thế lực thù địch lợi dụng môi trường mạng để xuyên tạc, chống phá, đòi hỏi người làm báo phải có bản lĩnh chính trị vững vàng.

Để vượt qua những thách thức này, cần triển khai đồng bộ nhiều giải pháp. Trước hết là hoàn thiện hệ thống thể chế, chính sách để quản lý chặt chẽ lĩnh vực báo chí - truyền thông số. Đồng thời, đổi mới phương thức quản lý nhà nước, tăng cường giám sát không gian mạng. Đầu tư vào công nghệ hiện đại, xây dựng các tòa soạn hội tụ, trung tâm dữ liệu, ứng dụng AI là hướng đi tất yếu để nâng cao chất lượng sản xuất nội dung. Việc nâng cao nhận thức của công chúng về kỹ năng sàng lọc, nhận diện thông tin giả cũng đóng vai trò quan trọng. Cuối cùng, việc đa dạng hóa nguồn thu sẽ giúp báo chí giảm bớt lệ thuộc vào quảng cáo và giữ vững được sứ mệnh phục vụ tổ quốc, phục vụ nhân dân.

Kết luận

Tư tưởng Hồ Chí Minh về người làm báo là một di sản vô giá, mang tính thời đại sâu sắc. Những yêu cầu của Người về bản lĩnh chính trị, đạo đức cách mạng, năng lực

chuyên môn, tinh thần học hỏi và sự gắn bó với nhân dân vẫn còn nguyên giá trị, thậm chí càng trở nên cấp thiết hơn trong bối cảnh báo chí - truyền thông hiện nay. Việc vận dụng sáng tạo và hiệu quả tư tưởng của Người trong công tác xây dựng đội ngũ cán bộ báo chí - truyền thông không chỉ là trách nhiệm mà còn là con đường tất yếu để xây dựng một nền báo chí cách mạng Việt Nam vững mạnh, hiện đại, đáp ứng yêu cầu của sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc trong tình hình mới. Mỗi người làm báo hôm nay cần không ngừng học tập, rèn luyện, tu dưỡng để xứng đáng là "chiến sĩ cách mạng" trên mặt trận tư tưởng, góp phần xây dựng đất nước ngày càng phồn vinh, hạnh phúc./.

Tài liệu tham khảo

- (1) Hồ Chí Minh - Nhà báo cách mạng vĩ đại. <https://namdinh.gov.vn/portal/Pages/2021-6-21/Ho-Chi-Minh--Nha-bao-cach-mang-vi>
- (2), (5), (7), (11), (12) Hồ Chí Minh: Toàn tập, Nxb. Chính trị Quốc gia Sự thật, Hà Nội, 2011, t. 13, tr. 466.
- (3) Hồ Chí Minh: Toàn tập, Sđd, t. 13, tr. 463.
- (4).Hồ Chí Minh: Toàn tập, Sđd, t. 12, tr. 166.
- (6) (Hồ Chí Minh về vấn đề báo chí, Tạ Ngọc Tấn biên soạn, Cục xuất bản, H 1995, tr. 139).
- (8) Hồ Chí Minh: Toàn tập, Sđd, t. 14, tr. 263.
- (9) Hồ Chí Minh: Toàn tập, Sđd, t. 6, tr. 361.
- (10) Hồ Chí Minh: Toàn tập, Sđd, t. 13, tr. 465.